

РОЛЬ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УМОВАХ РИЗИКІВ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Роль публічних закупівель в Україні кожного року зростає, тому необхідним є забезпечити ефективне та швидке здійснення закупівельних процедур, а також дотримання принципів прозорості, конкурентної боротьби та справедливості. Також, важливо враховувати підвищений попит на деякі товари та послуги, пов'язаний з воєнною ситуацією, що може вплинути на цінову динаміку та доступність ресурсів. Ця проблема вимагає глибокого аналізу та розробки належних правил та процедур для забезпечення ефективності та легітимності публічних закупівель під час воєнного стану [2].

Тендер сьогодні – це обов'язкова процедура для державних підприємств і організацій України, призначена для проведення публічних закупівель. Тендер фактично передбачає конкурентну боротьбу за можливість постачати товари та послуги для державного замовника. Для бізнесу, в свою чергу, – це можливість отримати клієнта завдяки виключно якості власної продукції та конкурентним перевагам, для державних підприємств – це можливість знайти найкращого виконавця за допомогою дієвого антикорупційного інструмента [1].

Процес реформ та євроінтеграційні процеси продовжилися у 2025 році. Проект закону про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких законодавчих актів України щодо місцевої складової (локалізації) № 13392 від 20.06.2025 був направлений на розгляд Комітету. Згідно з ним, з 2025 року встановлюється вимога щодо ступеня локалізації виробництва товарів (починаючи з 25% у 2025 році, з поетапним збільшенням до 35% у 2027 році) для закупівель вартістю понад 1 млн грн. Це має на меті підтримку українського виробника. Також з 24.01.2025 набули чинності зміни в порядку проведення перевірок закупівель Державною аудиторською службою. Очікується подальший аналіз розвитку сфери публічних закупівель та інтеграції до ЄС, включаючи впровадження нових процедур закупівель, таких як інноваційне партнерство, динамічні системи закупівель та конкурс проектів.

Товариства з обмеженою відповідальністю «Екоєвробуд» бере активну участь у проведенні тендерних закупівель, про що свідчить прибуткова діяльність підприємства за аналізований період (табл.1.).

Таблиця 1

Горизонтальний аналіз фінансових результатів ТОВ «Екоєвробуд» 2022 – 2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Відхилення 2024/2022 рр.	
				Абс., тис. грн	Відн., %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	84,1	5431,5	2787,0	2702,9	3213,9
Інші доходи	180,7	209,4	-	-180,7	100
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(217,7)	(4298,2)	(2279,4)	-2061,7	947,0
Інші витрати	(39,0)	(1015,5)	(20,3)	18,7	(47,9)
Фінансовий результат до оподаткування	8,1	327,2	109,5	101,4	1251,9
Чистий прибуток (збиток)	8,1	327,2	109,5	101,4	1251,9

Джерело: розраховано на основі [3].

Аналіз фінансових показників ТОВ «Екоєвробуд» демонструє дуже позитивну динаміку за період 2022–2024 рр. Компанія успішно масштабувала свій бізнес і значно підвищила ефективність роботи. Головний результат – це збільшення чистого прибутку на 1251,9% (+101,4 тис. грн) за два роки. Це свідчить про успішний перехід від мінімальної прибутковості у 2022 році до стабільно прибуткової діяльності. Чистий дохід від продажу продукції (послуг) зріс більш ніж у 33 рази (на 3213,9%). Це вказує на суттєве розширення обсягів роботи та завоювання більшої частки ринку.

Наразі прибуток формується виключно за рахунок основної діяльності, оскільки «Інші доходи» повністю зникли. Це робить бізнес-модель більш стійкою та прогнозованою. Компанія стала працювати ефективніше: доходи зростали значно швидше, ніж собівартість (витрати на виробництво). Це означає, що рентабельність кожної виконаної роботи зросла. Крім того, компанія успішно контролює свої непрямі витрати («Інші витрати»), які загалом за період знизилися, незважаючи на загальне зростання бізнесу.

Важливим аспектом у тендері є те, що визначення переможця тендера відбувається за принципом найбільшої фінансової вигоди. При цьому, дуже часто система може вимагати і враховувати також нецінові критерії: суму можливих експлуатаційних витрат; форми оплати; термін здачі проекту; умови гарантії.

На нашу думку, банківська гарантія в тендерних закупівлях може допомогти розвитку проектів відновлення України на основі, наприклад, державно-приватного партнерства. Реалізація масштабних модернізаційних проектів в різних секторах економіки потребує значних інвестиційних ресурсів, потужним джерелом яких може стати приватний бізнес. Враховуючи плани щодо відновлення зруйнованих регіонів за іноземні кошти, від іноземних інвесторів, очікується поживлення на ринку щодо попиту на банківські гарантії (як тендерні, так і виконання, гарантії повернення авансових внесків).

Ймовірно, за такими гарантіями можуть бути додаткові вимоги з боку бенефіціарів. Такими вимогами або критеріями до відбору учасників-аплікантів, окрім ділової та фінансової репутації, можуть стати: наявність та якість виробничих потужностей та устаткування; дотримання відповідних стандартів діяльності та якості продукту; досвід і кваліфікація працівників апліканта тощо [1].

На даний період зміни у сфері публічних закупівель визначаються викликами, проте в майбутньому створять нові можливості для досягнення стратегічних цілей у відновленні нашої країни. В загальному для цього потрібно здійснити удосконалення тендерної системи з загальними напрямками соціально-економічного розвитку країни.

Отже, підсумовуючи вище написане можна зробити висновки, що в Україні є потреба значного удосконалення процесу проведення публічних закупівель та нагляду за ними для підвищення ефективності їх здійснення в період воєнного стану, що є особливо актуальним. Серед основних недоліків фінансового контролю у сфері публічних закупівель в Україні можна виділити наступні [2]: відсутність чітко визначених правил контролю публічних закупівель; заміна правил, що повністю спростовує дію попередніх; відсутність процесу співпраці між правоохоронними та контролюючими органами у сфері проведення публічних закупівель.

Для усунення проблем варто посилити громадський контроль у сфері публічних закупівель; детально перевіряти та вдосконалювати нововведення; знизити корупційні ризики при проведенні закупівель; посилити фінансову відповідальність та контроль їх учасників. Це допоможе здійснити підвищення ефективності публічних закупівель в Україні під час широкомасштабного вторгнення та реалізація їх діяльності у повоєнний період [2].

Список використаних джерел

1 Дем'яненко С.А. Банківські гарантії як інструмент банківського маркетингу і закупівель у повоєнній відбудові України / Дем'яненко С.А. // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Менеджмент та маркетинг як фактори розвитку бізнесу в умовах економіки відновлення», 18-19 квітня 2023 р. / відп. ред. та упоряд. В. В. Храпкіна, К. В. Пічик; Національний університет "Києво-Могилянська академія" [та ін.]. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2023. Т. 1. С. 54-56.

2. Петик, Л. О., & Бацман, І. В. (2023). Публічні закупівлі в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, (9). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-08-03>

2. Фінансова звітність Товариства з обмеженою відповідальністю «Екоєвробуд». https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/43524448/